

Κύπρος οι ἐνδείξεις αὐτές δὲν είναι ώστόσο απόλυτα πειστικές, καὶ ἡ γνώμη γιὰ τὴν κυπριακὴν προέλευσην δὲν ἔγινε γενικὰ παραδεκτή. Τὸ ποίημα θὰ γράφηκε ἀμέσως μετὰ τὴν "Ἀλωση". Γιὰ ὅλους θρήνους βλ. Κ. Θ. Δημαρχ., Ἰστ. νεοελλ. λογοτ. (1968), σελ. 50 - 52.

ΚΑΤΑΛΟΓΙΑ. A'. Ἡ μεσαιωνικὴ λέξη καταλόγη σημαίνει κυρίως τραγούδι δημοτικό (συνηθέστερο ἔρωτικό). Τὴν σπουδαιότερη συλλογὴ τέτοιων τραγουδιῶν μᾶς τὴν παρέχει ἔνα χειρόγραφο τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου τοῦ Λονδίνου, Add. MSS 8241· στὸ φύλλα ποὺ τὰ περιέχουν ἡ ἐπιγραφή: «Καταλόγια. Στίχοι περὶ ἔρωτος καὶ ἀγάπης». Ἐκδοση: W. Wagner, Ἀλφάβητος τῆς ἀγάπης. Das ABC der Liebe. Eine Sammlung rhodischer Volkslieder, Λιψία 1879 (καὶ δίτιλος Ἀλφάβητος καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς «ροδιακὰ» σφαλερός). Νεώτερη χριτικὴ: D. Hesselung - H. Pernot, Ἐρωτοπαίγνια, Chansons d'amour, Παρίσι 1913 (Bibliothèque grecque vulgaire, 10) (δίτιλος «Ἐρωτοπαίγνια» τῶν ἑκδοτῶν).

Τὸ χειρόγραφο ἀρχίζει μ' ἔναν Ἀλφάβητο τῆς ἀγάπης, δηλ. μικρότερα ἔρωτικά ποιήματα καταταγμένα ἀλφαβητικά (ώς τὸ M). Ἀκολουθοῦν τὰ «Ἐκατόλογα» (ποὺ δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μὲ τὰ «καταλόγια») εἰναι ἔνα είδος ἔρωτικῆς δόκιματος: δὲ νέος ποὺ θέλει νὰ κατατάξῃ τὴν νέαν εἰναι ὑποχρεωμένος νὰ πῇ ἐκατὸ λόγια, δηλ. τραγούδια ἔρωτικὰ ποὺ ν' ἀρχίζουν μ' ἔναν ἀριθμὸ (ἀπὸ τὸ 1 - 100· συνήθως μετὰ τὸ 10 «δεκατίζει» τὰ λόγια, τὰ λέσι δηλ. κατὰ δεκάδες). Ἡ ἀρχὴ εἰναι λαϊκὴ ὑπάρχουν λαϊκὰ αινίγματα καὶ παιδικὰ παιχνίδια μὲ ἀριθμούς, ἀκόμη καὶ δημοτικὰ «Ἐκατόλογα τῆς ἀγάπης» (δῆμοσευμένα ἀπὸ τοὺς Hesselung - Pernot δ.π.), ποὺ πολλὰ ὅμως δὲν ἀποκλείεται νὰ προέρχωνται ἀπὸ τὰ δικὰ μας Ἐκατόλογα. «Ἐπονται στὸ χριστιανοῦμενα τραγούδια, πολλὰ σὰν είδος διαλόγου ἀνάμεσα στὸν νέο καὶ στὴν κόρη. Συγκέντρωσα στὸ τέλος τὰ μικρότερα (Λιανοτράγουδα) τὰ τελευταῖα δείχνουν ἀρχὴ ὅμοιοι καταληξίας, μάλιστα στὴν πρωιμότερη μορφὴ της, κατὰ τετράστιχα (βλ. καὶ παρακάτω τὰ ποιήματα τοῦ Σαχλίκη).

B'. Συλλογὴ ἀπὸ δημοτικὰ ἔρωτικὰ ποιήματα (καταλόγια) παρέχει καὶ τὸ χρ. τῆς Βιέννης (Vindob. theol gr. 244), στὸ τέλος. Ἐκδοση: E. Legrand, Recueil de chansons populaires grecques, Παρίσι 1874. Νεώτερη: H. Pernot, Chansons populaires des XVe et XVIe siècles, Παρίσι 1931 (Collection de l'Institut néo-hellénique, 8).— Οἱ ὑπότιτλοι (Καταλόγια, Ἀλφάβητος τῆς ἀγάπης, Λιανοτράγουδα) καὶ ἡ κατάταξη δικά μου· τὸ ἔδιο καὶ ἡ ἀριθμηση τῶν στίχων. Τὰ Λιανοτράγουδα δείχνουν ἐξειγμένη τὴν ὅμοιοι καταληξίας καὶ διαμορφωμένο κιόλας τὸ δίστιχο. Κάποια ἀρχὴ ὅμοιοι καταληξίας παρουσιάζει καὶ τὸ ποίημα σελ. 31. Ὁ ἔρωτας ἀπόδογεν.

I'. "Ἐνα χρ. ποὺ μᾶς ἔχει σώσει ἐπίσης πολλὰ νεοελληνικὰ κείμενα εἰναι ὁ καδίκας τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης Νεαπόλεως III B 27. Σὲ μερικὰ φύλλα περιέχονται καὶ λίγα ἔρωτικά τραγούδια, ποὺ ἔχουν λιγότερο δημοτικὸ χαρακτήρα ἀπὸ τὸ ἀνάλογα τῶν χρ. τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Βιέννης, εἰναι ὅμως, νομίζουμε, ἀρκετὰ χαρακτηριστικά γιὰ τὴν ἐποχή." Ἐκδοση Γ. Θ. Ζώρα, Δημάρδη ποιήματα ἀγνώστου συγγραφέως (κατὰ τὸν ίωδ. III B 27 τῆς Βιβλιοθ. τῆς Νεαπόλεως), Αθ. 1955. (Σπουδ. βιζαντ. καὶ νεοελλ. φιλολογίας Πανεπ. Ἀθηνῶν).— Ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ μορφὴ φαίνεται πῶς τὰ ποιήματα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν Κρήτη.

Ρόδος, Ιόνια νησιά, Διασπορά.

EMMANOUΗΛ ΓΕΩΡΓΙΑΔΑΣ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὄνομα, τίποτε ἄλλο δὲν ζέρουμε γιὰ τὸν Ροδίτη αὐτὸν στιχουργό, ποὺ ἔχει καὶ τὸ ἐπώνυμο Λιμενίτης. "Αλλοτε τοῦ ἀπέδειδαν καὶ ἕνα θρῆνο γιὰ τὴν "Ἀλωση". Τὸ ποίημα γιὰ τὸν λοιμὸ (τὸ θανατικό, τὴν πανούκλα) ποὺ ἔπεισε στὴ Ρόδο στὰ 1498/1499 τὸ ἔγραψε ἀσφαλῶς ἀμέσως μετὰ τὰ γεγονότα καὶ σὲ ὥριμη, φαίνεται, ἡλικία. Ἡ Ρόδος βρισκόταν τότε στὴν κυριαρχία τῶν Ἰπποτῶν τοῦ Αγίου Ιωάννου, ὑπὸ τὴν δραχμὴν ἕνὸς μεγάλου μαγίστρου (πρωτομάστορα). Στὰ χρόνια αὐτὰ (1476 - 1503) μέγας μάγιστρος ἦταν ὁ Γάλλος Pierre d'Aubusson, περιφόριος γιὰ τοὺς ἀγῶνες του ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἰδίως κατὰ τὴν πολιορκία τῆς Ρόδου τοῦ 1480· τὸ 1489 δονομάστηκε ἀπὸ τὸν πάπα καρδινάλιος. Τελικὰ ἡ Ρόδος ἔπεισε στοὺς Τούρκους τὸ 1522.— Ἀπὸ τὸ μοναδικὸ χρ. ποὺ τὸ περιέχει, τὸν Paris. gr. 2909, ἔκδ. Wagner, Carmina. Νέα ἔκδοση χριτικὴ ἐτοιμάζει γιὰ τὴ «Βιζαντινὴ καὶ Νεοελληνικὴ Βιβλιοθήκη» δ. κ. Δημ. Κ. Μιχαηλίδης. Στὸ ροδιακὸ ἰδίωμα τὰ διπλὰ σύμφωνα προφέρονται, γι' αὐτὸ καὶ τὰ κρατήσαμε καὶ στὶς ἔνες λέξεις (γοννέλλα, φλόκεος). (Στὸ τελευταῖο ἀπόσπασμα παραλείψαμε τοὺς στ. 564 - 5). Τὸ ποίημα δὲν ἔχει συγκεκριμένο κέντρο. "Ο ποιητὴς πετάγεται ἀπὸ τὸ ἔνα θέμα στὸ ἄλλο καὶ μιλᾷ πότε γιὰ τὶς διμορφίες τῶν γυναικῶν τῆς Ρόδου, πότε γιὰ τὰ κακὰ τοῦ Χάρου ἢ τὸ λάθος νὰ ξαναπαντρευτῆς, καὶ στὸ τέλος παραθέτει καὶ ἡθικὲς παρανέσεις.

ΠΕΝΘΟΣ ΘΑΝΑΤΟΥ. Μὲ τὸν τίτλο «Πένθος θανάτου, ζωῆς μάταιον καὶ πρὸς θεόν ἐπιστροφὴ» τὸ παρανετικὸ αὐτὸ ποίημα τυπώθηκε γιὰ πρώτη φορά στὴ Βενετία τὸ 1524. "Ἡ πρώτη αὐτὴ ἔκδοση δὲν μᾶς ἐσώθηκε, ἔχουμε δύως τὴ δεύτερη, τοῦ 1528. Περιέχεται καὶ στὸ χρ. τῆς Νεαπόλεως III B 27 (ἐκεὶ χρονολογία 1520). Νεώτερη ἔκδοση ἀπὸ τὸν Γ. Θ. Ζώρα, Πένθος θανάτου, ζωῆς

μάταιον καὶ πρὸς Θεὸν ἐπιστροφή, Ἀθ. 1970 (Βιβλιοθ. βιζ. καὶ νεοελλ. φιλολογίας, 49).

Οἱ πρῶτοι στίχοι (1 - 8) θυμίζουν πολὺ τὸ προοίμιο τοῦ Ἐρωτόκριτου. Καὶ παρακάτω δ στ. 18 τὸ τέλος τῆς Ἐρωφίλης (Ε 670): γιὰ πλοῦτος, δόξες καὶ τιμές, ἀπὸν σ' αὐτὸν θωρασσοῦ. Ἔπιστης οἱ στ. 129 καὶ θυμίζουν Ἐρωφίλη, τοὺς στίχους ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ Χάρου.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΡΙΒΩΛΗΣ. Κερκυραῖος. Τὰ δύο γνωστά του ἔργα, ἡ «Ιστορία τοῦ Ταγιαπέρα» καὶ ἡ «Ιστορία τοῦ ρὲ τῆς Σκότσιας», τυπώθηκαν καὶ τὰ δύο στὴ Βενετίᾳ, τὸ 1528 τὸ πρῶτο, τὸ 1543 τὸ δεύτερο (οἱ πρῶτες αὗτες ἐκδόσεις δὲν σώζονται, εἰναι δημως ἀσφαλῶς μαρτυρημένες). Νεώτερη ἐκδοση καὶ τῶν δύο ἔργων ἀπὸ τὸν E. Legrand Collection de monuments, τομ. 3 (1869) καὶ 13 (1871). Πρόσφατα: Ἰάκωβος Τριβώλης Ποιήματα, herausgegeben, übersetzt und erklärt von Johannes Irmscher, Bερολίνο 1956 (Berl. Byzant. Arbeiten, 1).

Τὴν ὅ ποθε στὴ τῆς «Ιστορίας τοῦ ρὲ τῆς Σκότσιας» τὴν ἔχει πάρει δ Ὑριβώλης ἀπὸ τὸ Δεκαήμερο τοῦ Βοκακίου (7η μέρα, 7η διήγηση), πιθανότατα δημως ἔμμεσα. Τὸ κεντρικὸ πρόσωπο, δ βασιλιάς (βασιλόπουλο) τῆς Σκωτίας, βλέπει στὴ Βενετίᾳ, στὸ χέρια Φλαμανδῶν ἐμπόρων, τὴ ζωγραφιὰ τῆς ὁραιότατης βασιλισσᾶς τῆς Ἀγγλίας, τὴν ἐρωτεύεται παράφορο καὶ πηγανεῖ στὴν Ἀγγλία νὰ τὴν συναντήσῃ. Ἐκεῖ καταφέρνει νὰ μηδὲ στὴν ὑπηρεσία τοῦ βασιλιᾶ, πλησιάζει τὴ βασιλισσα καὶ τῆς ἐξομολογεῖται τὸν ἔρωτά του (113 - 182), αὐτὴ εἶναι ἀλλωστε πολὺ πρόθυμη ν' ἀνταποκριθῇ. «Ἐτοι ἔνα βράδυ ἡ βασιλισσα λέει τοῦ βασιλιᾶ πῶς δ ὑπηρέτες (ποὺ ἔκεινος τὸν νόμιμες πιστὸ) τῆς ἔκαμε ἀνήθικες προτάσεις καὶ πῶς τοῦ δρίσε τάχα πῶς θὰ τὸν συναντήσῃ στὸ περιβόλι» πείθει ἔτοι τὸ βασιλιὰ νὰ ντυθῇ τὰ ροῦχα τῆς καὶ νὰ πάη στὸ περιβόλι, γιὰ νὰ βεβαιωθῇ καὶ δ ἵδιος. Στὸ μεταξὺ οἱ δύο ἐρωτευμένοι μένουν ἀνενόλητοι γιὰ τὶς ἐρωτικές τους περιπτύξεις, στὸ τέλος μάλιστα δ νέος θὰ πάη στὸ περιβόλι καὶ παιίροντας τάχα τὸ βασιλιὰ γιὰ τὴ βασιλισσα θὰ τοῦ δώσῃ ἔνα γερὸ ἔύλο, λέγοντας πῶς τῆς εἴπε νὰ συναντηθοῦν μόνο γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστη τῆς στὸ βασιλιὰ καὶ ἀφέντη του. Κι αὐτὸς (ἀπατημένος καὶ δαρμένος) θὰ μείνῃ ἀπόλυτα ἴκανον ποιημένος γιὰ τὴν πίστη καὶ τῆς γυναικας του καὶ τοῦ ὑπηρέτη του!

ΠΕΡΙ ΓΕΡΟΝΤΟΣ. Ο πλήρης τίτλος: «Περὶ γέροντος νὰ μὴ πάρῃ κορίτσια». Ἀπὸ τὸ χρ. τῆς Βιέννης δημοσιευμένο ἀπὸ τὸν Wagner, Carmina. Ορισμένοι γλωσσικοὶ τύποι (πούπετις, τηγκικάδω, σγομπιάδω) μὲ κάνουν νὰ πιστεύω πῶς τὸ ἔργο εἶναι ζακυνθινό.

Κρητικὰ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΟΥΜΝΟΣ. Ἀκμάζει στὰ τέλη τοῦ 15ου αἰώνα στὸν Χάνδακα, δπου εἶναι πιθανότατα νοτάριος. Τὸ ποίημά του περιέχεται σὲ ἀρκετὰ χφφ (ἔνα γραμμένο τὸ 1493). Ἀπὸ τὸ χρ. Add. MSS 40724 τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου (ποὺ εἶναι καὶ εἰκονογραφημένο) ἐξέδωσε τμήματα δ F. H. Marshall, Old Testament Legends from a Greek Poem on Genesis and Exodus by Georgios Chumnos, Cambridge 1925. Κριτικὴ ἐκδοση ἐτοιμάζει δ κ. Γ. A. Μέγας.

Στὰ χειρόγραφα τὸ ποίημα ἐπιγράφεται «Κοσμογένησις» καὶ εἶναι ἀρκετὰ μακρύ (2800 στίχοι). Θέμα του εἶναι ἡ ιστορία τῶν δύο πρώτων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Γένεσις, "Εξόδος"), δ Χοῦμνος δημως δὲν ἀντλεῖ ἀπευθείας ἀπὸ τὴ Βίβλο, ἀλλὰ ἀπὸ ἔνα βιζαντινὸ πεζὸ κείμενο, τὴν «Ιστορία τοῦ Παλαιοῦ», ποὺ περιέχει λαϊκές μεσαιωνικές παραδόσεις. Τὸ ἀποσπάσματα ποὺ δημοσιεύονται ἐδῶ ἀντιστοιχοῦν στ' ἀκόλουθα χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης: 'Ο Ἄδαμ καὶ ἡ Εὔα: Γέν. 1,26 - 3,13. Τὸ διάδικτο ἀπὸ τὸν Παράδεισο: Γεν. 3,24. 'Η φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ: Γέν. 18,2 - 15. 'Η ιστορία τοῦ Μωυσῆ: 'Εξ. 2,2 καὶ ('Η ἀριθμηση τῶν στίχων στ' ἀποσπάσματα δική μου).

ΜΑΝΟΛΗΣ ΣΚΛΑΒΟΣ. Δὲν ξέρουμε τίποτα γι' αὐτόν, ἔξω ἀπὸ τὸ σύντομο ποίημά του γιὰ τὴ «Συμφορὰ τῆς Κρήτης», δηλ. γιὰ τὸν καταστρεπτικὸ σεισμὸ στὶς 29 - 30 Μαΐου τοῦ 1508. Σώθηκε μόνο στὸ χρ. τῆς Βιέννης, ἀπ' δπου ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν Wagner, Carmina. Νεώτερη ἐκδοση: Φ. K. Μπουμπουλίδου, 'Η συμφορὰ τῆς Κρήτης τοῦ Μανόλη Σκλάβου, κηρυκὸν στιχούργημα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, 'Αθ. 1955 (Σπουδ. βιζαντ. καὶ νεοελλ. φιλολ. Πανεπ. Ἀθηνῶν). Παραλείπω τοὺς στ. 43 - 46, 49 - 50, 57 - 64.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΑΧΑΛΙΚΗΣ. Σύγχρονος κι αὐτὸς μὲ τοὺς παραπάνω (Ισαὼς λίγο παλαιότερος, τελευταῖο τέταρτο τοῦ 15ου αἰώνα). Γιὰ τὴ ζωὴ του μᾶς δίνει δ ἵδιος πληροφορίες στὰ ποιήματά του: γεννημένος στὸ Κάστρο (τὸν Χάνδακα), σπατάλησε νέος τὴν περιουσία του καὶ ἡ δσσωτὴ ζωὴ του τὸν ἔφερε στὴ φυλακή· δ ἵδιος αἰτία γιὰ τὴ φυλάκισή του θεωρεῖ μιὰ ἑταίρα, τὴ χήρα Κουταγιώτανα, καὶ γι' αὐτὸ δρίζει κι αὐτὴ καὶ ὅλες τὶς «πολιτικές» (δηνομάζει κάπου τὸν ἔαυτό του «τῶν πολιτικῶν δ Χάρος»). Μετὰ τὴν ἀποφύλακτή του ἀποσύρεται πρῶτα στὰ κτήματά του, ἀλλὰ ἡ ζωὴ αὐτὴ δὲν τὸν ίκανον ποιεῖ καὶ γυρίζει στὸ Κάστρο, δπου δ φίλος του δ δούκας τὸν διορίζει δικηγόρο. — Τὰ ποιήματά του περιέχονται σὲ τρία χφφ (Paris. gr. 2909, Montpellier, Νεαπόλεως III.A.α.9) καὶ ἔχουν ἐκδοθῆ ἀπὸ τὸν Wagner, Carmina καὶ τὸν Συνόδη Παπαδημητρίου, 'Ο Στέφανος Σαχαλίκης καὶ τὸ ποίημά του 'Αφγήησις

παράξενος (ρωσικά), 'Οδησσός 1896. Νεώτερη έκδοση για την «Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη» έτοιμάζει δ. κ. N. M. Παναγιωτάκης. (Τὸν εὐχαριστῶν γιὰ τὶς ὑποδείξεις του στὴν ἀποκατάσταση καὶ τὴν ἐρμηνεία ὁρισμένων δυσκολονόγητων χωρίων).

Τὰ ποιήματα τοῦ Σαχλίκη γεννοῦν πολλὰ προβλήματα. "Ισως νὰ πρόκειται γιὰ πολλὰ μικρότερα, συναρμολογημένα ὑστερώτερα σὲ τρία ἢ τέσσερα μεγαλύτερα. Πραγματικά, τέσσερα μποροῦμε νὰ τὰ ἔχωρισουμε κάπως καθαρότερα: Α'. Γραμμένο στὴ φυλακή, θέμα: α) ἡ ἀστάθεια τῆς φιλίας (στ. 1 - 201), β) τὰ βάσανα τῆς φυλακῆς καὶ οἱ φυλακάτορες (στ. 202 - 377). Σὲ στίχους χωρίς ὄμοιοικαταληξία. Β'. Σατιρικό. Περιγράφει τὶς πολιτικὲς ποὺ κάνουν συμβούλιο καὶ πηγαίνουν στὶς ἀρχές (τὴν αὐθεντία) νὰ ζητήσουν νὰ τοὺς παραχωρήσῃ ἕνα μέρος δικό τους στὴν πόλη. Σὲ στίχους ποὺ διοικαταληκτοῦν τέσσερεις - τέσσερεις (ΑΑΑΑ, BBBB κ.τ.λ.), πράγμα ποὺ δείχνει πρώιμη ἀκόμα χρησιμοποίηση τῆς ὄμοιοικαταληξίας (βλ. καὶ παραπάνω Καταλόγια Α'). Τὰ ποιήματα Α' καὶ Β' συνέχονται στὰ χρφ (= Wagner, σελ. 79 - 105). Γ'. Ποίημα παρανετικὸ πρὸς τὸ γιὸ τοῦ φίλου του τὸν Φρατζίσκη τὸν συμβουλεύει α) νὰ μὴ γυρίζῃ ἔξω τὴ νύχτα, β) νὰ μὴν παιζῇ ζάρια, καὶ γ) νὰ ἀποφεύγῃ τὶς πολιτικές. Σὲ κανονικὰ ὄμοιοικατάληκτα δίστιχα (= Wagner, σελ. 62 - 78). Δ'. Αὐτοβιογραφικὸ (ἡ 'Αφήγησις παράξενος). Περιέχεται μόνο σ' ἓνα χρ καὶ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν Παπαδημητρίου (βλ. παραπάνω) καὶ αὐτὸ σὲ ὄμοιοικατάληκτα δίστιχα, ἀλλὰ τὸ κείμενο πολὺ ἀσχηματικό. Αὕτη εἶναι καὶ ἡ χρονολογικὴ σειρὰ τῶν ποιημάτων.

MARINOS PHALIEROS. 'Απὸ τὴν ἔξελληνισμένη οἰκογένεια τῶν ὄμώνυμων βενετιάνων εὐγενῶν. 'Απὸ ἀρχειακὲς πηγὲς γνωρίζουμε δύο Μαρίνους Φαλιέρους, πάππο († 1446) καὶ ἔγγονο. 'Ο πρῶτος ἀποκλείεται γιὰ λόγους χρονολογικούς. Γιὰ τὸν δεύτερο, ποὺ πιθανότατο νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν ποιητὴ, ἔχουμε κάπως περισσότερες πληροφορίες: Θὰ γεννήθηκε γύρω στὰ 1475, παντρεύτηκε τὸ 1496 καὶ πέθανε γύρω στὰ 1525. Τὰ χρονολογικὰ αὐτὰ δεδομένα συμπίπτουν καὶ μὲ τὴ χρονολογία τῶν ποιημάτων, ποὺ πρέπει νὰ γράφτηκαν πρὸ τὸ 1520, ποὺ εἶναι ἡ χρονολογία ἑνὸς ἀπὸ τὰ χειρόγραφα (τῆς Νεαπόλεως).

'Απὸ τὰ πέντε ποιήματά του δίνουμε ἑδῶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν 'Ιστορία καὶ δινειροῦ καὶ ἀπὸ ἔνα παρανετικό. Τὸ πρῶτο περιέχεται σὲ τρία χρφ (Ambrósian Y 89 sup., Νεαπόλ. III B 27, Vatic. gr. 1563) καὶ τὸ δημοσίευε (μόνο ἀπὸ τὸ Βατικανὸ) δ. Γ. Θ. Ζώρας, Μαρίνου Φαλιέρου, Ιστορία καὶ δινειροῦ (κατὰ τὸν Βατικ. ἑλ. κωδ. 1563), ΑΘ. 1961 (Σπουδ. βυζ. καὶ νεοελλ. φιλολ. τοῦ Πανεπ. Αθηνῶν 31), Νεώτερη κριτικὴ ἔκδοση ἀπὸ τὸν A. F. van Gemert, Marinos Falieros en zijn beide liefdesdromen, Amsterdam

1973 — δ. Ἰδιος ἔτοιμάζει ἔκδοση καὶ στὴ σειρὰ τῆς «Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Βιβλιοθήκης». (Στὴν 1η ἔκδοση τῆς 'Ανθολογίας εἶχα ἀποκαταστήσει κριτικὰ τὸ κείμενο· ἑδῶ ἀκολουθῶ τὴν ἔκδοση τοῦ van Gemert, χωρὶς ὀστόσο νὰ υιοθετῶ ὅλες του τὶς γραφές. Σημαντικὰ μὲ βοήθησε ἡ ἔκδοση καὶ γιὰ τὸν σχολιασμὸ τοῦ δύσκολου ποιημάτος). — Τὸ δεύτερο ποίημα, ἀπὸ ἔνα μοναδικὸ χφ στὴ Ρώμη, τὸ ἑξέδωσε δ. Γ. Θ. Ζώρας, 'Ο ποιητὴς Μαρίνος Φαλιέρος, Κρητικὰ Χρονικὰ 2, 1948, ὅπου καὶ ἐκτενέστερη μελέτη γιὰ τὸν Φαλιέρο. Τὸ ποίημα αὐτὸ τὸ μικρήθηκε, σχεδόν κατὰ λέξη, δ. ζακυνθίνδος Μάρκος Δεφαράνας στὸ ἔργο του «Λόγοι διδακτικοὶ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν μόνον» (α' ἔκδ. Βενετία 1543, νεώτερη ἀπὸ τὴν Στίτσα Καραϊσκάκη, Λαογραφία 11, 1943).

Στὴν 'Ι σ τ ο ρ ι α καὶ ὅ νειρο ὁ ποιητὴς διηγεῖται (ἡ διηγηση ὅμως δὲν εἶναι πάντοτε σαφῆς) πὼς εἶδε στ' ὄνειρό του τὴ Μοίρα, ποὺ τοῦ ὑπόσχεται νὰ τελειώσουν τὰ ἔρωτικὰ δεινά του καὶ τὸν προτρέπει νὰ πάνε νὰ συναντήσουν τὴν ἀγαπημένη του, τὴν 'Αθούσα· πραγματικὰ βρίσκονται μπρὸς σὲ μιὰ πόρτα πίσω ἀπὸ τὴν δοιά βρίσκεται ἡ Ποθούλα (δ. 'Ερως). 'Η Μοίρα μαζὶ μὲ τὴν Ποθούλα βοηθοῦν τὸν ποιητὴ νὰ συναντήσῃ καὶ νὰ μιλήσῃ μὲ τὴν ἀγαπημένη του. Στὸ τέλος, ἐνῶ δ. ποιητὴς πιστεύει πὼς θ' ἀνοίξῃ ἡ πόρτα καὶ θὰ πετύχῃ αὐτὸ ποὺ ζητᾷ, τὸν δαγκωνεῖ ἔνας ψύλλος καὶ τὸ ὄνειρο παίρνει τέλος.

ΜΙΠΕΡΓΑΔΗΣ. Τὸ ὄνομα τοῦ ποιητῆ μᾶς παραδίδεται σὲ δύο στίχους ποὺ προτάσσουν οἱ ἑλδόσεις (καὶ ποὺ ἀσφαλῶς δὲν εἶναι δικοὶ του) «Ἀπόκοπος τοῦ Μπεργαδῆ, ρίμα λογιστάτη, τὴν ἔχουσιν οἱ φρόνιμοι πολλὰ ποθεινοτάτη» (οἱ μεταγενέστερες ἑκδόσεις τὸν γράφουν Μπεργαή)· καταγόταν πιθανότατα ἀπὸ τὸ Ρέθυμνο. 'Ο τίτλος τοῦ ἔργου ἔχεις εἶναι στίχοι: Μίαν ἀπὸ κόπου ἐνίσταξα.

'Η πρώτη ἔκδοση τοῦ «Ἀπόκοπου», Βενετία 1519, δὲν μᾶς ἔχει σωθῆ, εἶναι ὅμως ἀσφαλῶς μαρτυρημένη. Δεύτερη ἔκδοση: 1534, κι ἀπὸ ἐκεῖ ἐπανειλημμένες ἀνατυπώσεις ὡς τὸν 180 αἰώνα. Τὸ ποίημα περιέχεται καὶ σὲ δύο χειρόγραφα (τῆς Βενετίας καὶ τὸν Vatic. gr. 1139 — τὸ δεύτερο δμως ἀποδείχτηκε ἀπὸ λητηριαρχὴ ἀπὸ ἐντυπή ἔκδοση). Νεώτερη: E. Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire, τόμ. 2, Παρίσι 1881 (σελ. 94 - 122). 'Ετοιμαζα καινούργια κριτικὴ ἔκδοση μὲ τὴ συνεργασία τοῦ Στ. Γ. Καψωμένου· στὸ μεταξὺ δημοσίευσε νέα ἔκδοση κριτικὴ δ. Στιλ. Αλεξίου, Κρητ. Χρονικὰ 17, 1963 - 64, 183 - 251 (κυκλοφόρησε τὸ 1965). 'Ανατύπωση: Μπεργαδῆς, 'Απόκοπος, 'Η Βοσκοπούλα, 'Ἐπιμέλεια Στυλιανὸς 'Αλεξίου, 'Αθήνα 1971 ('Εκδ. 'Ερμῆς, Νέα 'Ελληνικὴ Βιβλιοθήκη 15). Τὸ κείμενο δημοσιεύεται ἑδῶ σχεδόν ὀλόκληρο, κατὰ τὴ δική μου ἀποκατάσταση (Ἑλλαβα ώστόσο ὑπόψη μου μερικὲς καλύτερες γραφές καὶ ἐρμηνείες τοῦ 'Αλεξίου). Παραλείπονται μόνο οἱ στ. 127 - 220 καὶ τὸ τέλος (στ. 485 - 556).

Τὸ ποίημα εἶναι ἡ ἔξιστόρηση ἐνδὲ δυνέρου. Ὁ ποιητὴς βλέπει πῶς τρέχει καβαλάρης σ' ἔνα λιβάδι, ἀνεβαίνει σ' ἔνα δέντρο, ἀλλὰ τὸ δέντρο ἄρχισε νὰ σαλεύῃ καὶ ἔμφυκά πέφτει σ' ἔνα πηγάδι, στὸ στόμα ἐνδὲ δράκου· βρίσκεται στὸν "Ἄδη." Έκεῖ βλέπει μεγάλον ὄχλο, ἀλλὰ δυὸς νέοι ἔχεωρίζουν ἀπὸ τοὺς ἀλλούς καὶ τοῦ ἀπευθύνουν τὸ λόγο· τὸν ρωτοῦν πῶς ἔφτασε ἐκεῖ κάτω «συζώντανος» καὶ ζητοῦν νὰ μάθουν νέα ἀπὸ τὸν ἀπάνω κόσμο, ὃν τοὺς θυμοῦνται οἱ δικοὶ τους. Ὁ ποιητὴς τοὺς ἀποκρίνεται πῶς οἱ νέες ποὺ χήρεψαν γυρίζουν μὲ ἀλλούς (127 - 220), ἐνῶ οἱ μητέρες τους δὲν τοὺς ἔχειν. Καὶ τότε οἱ νέοι ἔσποντον σ' ἔνα θλιβερὸ μοιρολόγι. Σὲ ἑρώτημα τοῦ ποιητῆ ὃντας ἀπὸ τοὺς δύο διηγεῖται τὴν ἴστορία τους: ἀναφέρει τὴν πατρίδα τους, τὴν εὐγενική τους καταγωγή, καὶ μὲ κάθε λεπτομέρεια τὴν ἐτοιμασία τοῦ ταξιδίου τους γιὰ νὰ πάνε νὰ συναντήσουν τὴν ἀδερφή τους ποὺ ἤταν παντρεμένη ἀλλοῦ, καὶ τέλος τὸ ναυάγιο ποὺ τοὺς ὁδήγησε στὸν "Ἄδη," δηνοὶ συνάντησαν καὶ τὴν ἀδερφή τους, ποὺ εἶχε πεθάνει τὴν ἥδια ὥρα, πάνω σὲ πρόσωρη γέννα. Ἐδῶ τελειώνει ἡ ἴστορία τῶν δύο νέων. Ὁ ποιητὴς ἐτοιμάζεται πιὰ νὰ φύγῃ, τὸν παρακαλοῦν δύμας νὰ κοντοσταθῇ, καὶ τότε μαζεύεται δλόκηρο φουσάτο, ποὺ δὲ καθένας θέλει νὰ δώσῃ μηνύματα γιὰ τοὺς δικούς του. Τὸ ποίημα τελειώνει μὲ ἐντολές καὶ παρανέσεις πρὸς τοὺς ζωντανούς νὰ θυμοῦνται τοὺς πεθαμένους καὶ νὰ κάνουν ἀγαθοεργίες (485 - 556), δὲ πεπλογος δύμας αὐτὸς δὲν φαίνεται ν' ἀνήκῃ στὸν συγγραφέα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΙΚΑΤΟΡΟΣ. Γιὰ τὸν ποιητὴ δὲν ξέρουμε τίποτα παρὰ μόνο πῶς ἤταν ἀπὸ τὸ Ρέθεμνο. Τὸ ἔργο, ἀπὸ τὸ χρ. τῆς Βιέννης, τὸ ἔξέδωσε δ. Wagner, Carmina. Κριτικὴ ἔκδοση: E. Kriaraki, "Ἡ ρίμα θρηγντικὴ τοῦ Ιωάννου Πικατόρου," Αθ. 1942 ('Επετ. Μεσ. 'Αρχείου 'Ακαδ. 'Αθηνῶν, τομ. 2).

ΡΙΜΑΔΑ ΚΟΡΗΣ ΚΑΙ ΝΙΟΥ. Περιέχεται στὸ χρ. τῆς Βιέννης καὶ στὸν Ambros. Y 89 sup. Ἔκδοση: E. Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire, τομ. 2, Παρίσι 1881. Νέωτερη: H. Pernot, Chansons populaires grecques des XVe et XVIe siècles, Παρίσι 1931 (σελ. 72 - 87). — Τὸ κείμενο ἀποκαταστημένο κριτικὰ ἀπὸ τὸν μαθητὴ μου κ. Χρῆστο Φράγκο (καθηγητὴ τῶρα στὸ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων). Τὸ ἔργο ὅχι σωστὸ χαρακτηρισμένο ἀπὸ πολλοὺς δημοτικό. Ὡστόσο, δὲν ἔχει τυπωθῆ, εἶχε μεγάλη διάδοση, ίδιως στὰ Δωδεκάνησα, στὶς Κυκλαδες, στὴν Κέρκυρα, ἀπ' ὃπου μᾶς ἐσώθηκαν πολλὲς παραλλαγὲς στὸ στόμα τοῦ λαοῦ. — Ἀπὸ τὸ πρῶτο ἀπόσπασμα παραλείπω τοὺς στ. 53 - 58, ἀπὸ τὸ τελευταῖο τοὺς στ. 133 - 136, 186 - 188, 193 - 196. ('Ο Στ. 'Αλεξίου, Κρητ. Χρονικὰ 20, 1966, 298, ὑποθέτει μήπως τὸ ποίημα εἶναι κι αὐτὸς ἔργο τοῦ Μαρίνου Φαλιέρου).

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΓΑΔΑΡΟΥ κτλ. Ὁ Ολόκληρος ὁ τίτλος: «Γαδάρου, λύκου κι ἀλουποῦς διήγησις ώρατα», διασκευή, ἀσφαλῶς κρητική, ἀπὸ τὸ παλαιότερο ἀνομοιοκατάληκτο «Συναξάριον τοῦ τιμημένου γαδάρου» (15ος αἰ.). Πρώτη ἔκδοση: Βενετία 1539· ἀπὸ ἐκεῖ πολλὲς ἀνατυπώσεις ὡς τὸν 19ο αἰώνα. Εἶναι ἡ περίφημη καὶ πολὺ ἀγαπητὴ στὸ λαό «Φυλλάδα τοῦ γαδάρου». Ἀνατυπώθηκε ἀπὸ τὸν J. Grimm (Λιψία 1840) καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὰ Carmina τοῦ Wagner. Νέωτερη ἔκδοση ἀπὸ τὸν Λευτέρη Αλεξίου, Κρητικὰ Χρονικὰ 9 (1955) 81 - 118 (κοιτά καὶ τὶς παρατηρήσεις μου, αὐτ. 12, 1958, 305 - 313). Μιὰ ὄμιλα νεοελληνιστῶν στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Birmingham, μαζὶ μὲ τὸν κ. A. L. Vincent, ἐτοιμάζουν γιὰ τὴν «Βυζαντινὴ καὶ Νεοελληνικὴ Βιβλιοθήκη» + τις βεντίτες κριτικὴ ἔκδοση καὶ τῆς «Φυλλάδας» καὶ τοῦ «Συναξάριου». Γιὰ τὴ σωστὴ ἀποκατάσταση τῆς γραφῆς 'νικό στὸν στ. 538 (οἱ παλαιότεροι ἐκδότες ἔγραφαν Νίκον) βλ. K. Τσαντσάνογλου, 'Ελληνικὰ 24, 1971, 54 - 64.

Τὸ πόθε ση. Ἡ διήγηση ἀνήκει στὶς εὐτράπελες ἴστορίες γιὰ τὰ ζῶα καὶ εἶναι διασκευὴ σὲ ὄμιοικατάληκτους στίχους ἀπὸ τὸ βυζαντινὸν ἀκόμα (15ος αἰ.) «Συναξάριον τοῦ τιμημένου γαδάρου» (Wagner, Carmina, σελ. 112 - 123). Ὁ λύκος καὶ ἡ ἀλεπού ἔχουν γίνει «σύντεκνοι» καὶ βρίσκουν τὸ γάιδαρο «καλὸ κυνήγι». τὸν πελθουν νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ σ' ἔνα ταξίδι, κι ἔτσι μπαίνουν καὶ οἱ τρεῖς σὲ μιὰ βάρκα, δρίζουν μὲ κλῆρο τὸ ναύληρο καὶ τὸ λοστρόμο, κι ἐκεῖ ποὺ ἀρμένιζαν μὲ καὶ καρό, ἀποφασίζουν νὰ ἐξομοιογήθων μεταξὺ τους τὰ κρίματά τους· ἀρχίζει δὲ λύκος, ἀκολουθεῖ ἡ ἀλεπού, ἐξομοιογοῦνται δλες τους τὶς κατεργαρίες καὶ δίνουν συχώρεση ἐνας στὸν ἄλλον. Ὁ γάιδαρος δὲν ἔχει νὰ πῆ κανένα κρίμα, μόνο πῶς κάπου ἔτρωγε ἀπὸ κανένα μαρουσλόφυλλο ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ τὸν εἶχε φορτωμένον δὲ φέντης του· ἀλλὰ οἱ δύο σύντροφοι βρίσκουν πῶς γιὰ τὸ μεγάλο αὐτὸν κρίμα, σύμφωνα μὲ τὸν νομοκάνονα, πρέπει νὰ κρεμαστῇ (361 - 374). Ὁ γάιδαρος παίρνει τότε παράμερα τὸ λύκο καὶ τοῦ ἔκμυστηρεύεται πῶς κάτω στὸ πόδι του ἔχει ἔνα μεγάλο χάρισμα μυστικό, ποὺ ὅποιος τὸ δῆνικά δίλους τοὺς ἔχθρούς του καὶ βλέπει μακριὰ σαράντα μερῶν στράτα. Οἱ ἄλλοι δύο ἀποφασίζουν νὰ ἐπωφεληθῶν ἀπὸ τὸ χάρισμα καὶ unctionά νὰ πνίξουν τὸ γάιδαρο στὴ θάλασσα καὶ νὰ τὸν φάνε. Ἀλλὰ αὐτὸς ἀρχίζει στὶς κλοτσίες τοὺς δύο πονηρούς συντρόφους ὡσπου πέφτουν στὴ θάλασσα σὲ κακὴ κατάσταση.

Κύπρος

ΚΥΠΡΙΩΤΙΚΑ ΕΡΩΤΙΚΑ. Ἡ συλλογὴ τῶν κυπριώτικων ἐρωτικῶν τραγουδιῶν περιέχεται σ' ἔνα χρ. τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βενετίας. Ἔκδοση μερική: E. Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire, τόμ. 2, Παρίσι

1881. Νεώτερη κριτική: *Themis Siapkaras - Pitsillidès, Le Pétrarquisme en Chypre. Poèmes d'amour en dialecte chypriote d'après un manuscrit du XVIe siècle. Texte établi et traduit avec le concours de Hubert Pernot*, Αθ. 1952 (Collection de l'Institut Français d'Athènes, 74). Στηρίζουμε στήν έκδοση αυτή (εύχαριστω πολὺ τὴν κυρία Σιαπκαρᾶ πού μου έδωσε τὴν ἀδεια).

‘Η κυπριακή διάλεκτος, μάλιστα στήν πρώιμη αὐτή μορφή, δὲν εἶναι εύκολα κατανοητή· γι' αὐτὸ δυνοδεύουμε τὸ κείμενο μὲ μιὰ μετάφραση στή σημειωνή κοινή γλώσσα. “Ἄς σημειωθῆ πώς, ὅπως καὶ στὰ ροδιακά, ἡ κυπριώτικη διάλεκτος προφέρει κανονικά τὰ διττὰ σύμφωνα, ἀκόμα καὶ ὅταν γίνεται ἀφομοίωση τοῦ τελικοῦ νὶ μὲ τὸ ἐπόμενο γράμμα: καρδιάμ μου. Τὰ ποιήματα εἶναι γραμμένα τὰ περισσότερα στὸν Ιταλικὸν ἐντεκασύλλαβο, καὶ σχηματίζουν ἔνα πλήθος στιχουργικές μορφές, ἀπὸ αὐτές ποὺ συνηθίζονταν στήν Ἀναγέννηση, κυρίως σονέτα, ὀχτάβες, τερταίνες, ἀλλὰ καὶ ἔνα πλήθος ἄλλες ποιουπλοκώτερες. Ἔτσι, ἀπὸ τὸ δημοσιευμένα ἀδῶ, οἱ ἀρ. 11 - 23 εἶναι σονέτα (στὰ τετράστιχα πάντοτε ΑΒΒΑ, ΑΒΒΑ, στὰ τρίστιχα μεγαλύτερη ποικιλίᾳ), οἱ ἀρ. 3 καὶ 34-73 ὀχτάβες (τοῦ συνηθίσμενού τύπου ΑΒΑΒΑΒΓΓ· ὁ 73: ΑΒΒΑΑΓΓΑ, τὸ ἔδιο καὶ ὁ ἀρ. 122, σὲ 8σύλλ. τροχ.), ὁ ἀρ. 97 τερταίνες. Ο ἀρ. 24 εἶναι ἔνα εἶδος canzone (δυὸς ὀχτάστιχα καὶ ἔνα καταληκτικὸ δίστιχο: ΑΒΒΑΑΒΒΑ ΑΓΓΑΑΓΓΑ ΔΔ), τὸ ἔδιο καὶ ὁ ἀρ. 88 (μὲ ἐναλλαγὴ 11σύλλαβων καὶ 7σύλλαβων: αβΓαβΓγδεδ ζΖ). Ο ἀρ. 77 εἶναι ἔνα εἶδος ballata (ballata minore· τὸ σχῆμα τῆς: τέσσερες ὀχτάστιχες στροφές τοῦ τύπου ΑΒΑΒΒΓΓΓ· οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι ἐπαναλαμβάνονται ἔδιοι σὲ δλες τίς στροφές)· καὶ ὁ ἀρ. 80 ἔνα ἄλλο εἶδος ballata (ballata mezzana, μὲ ἐναλλαγὴ 11σύλλ. καὶ 7σύλλ.: ααΒ γΔΓ δΓΔ ΕεΒ). Ο ἀρ. 95 εἶναι γραμμένος κατὰ ἔνα περίπλοκο σχῆμα τριστίχων (serventese caudato) ἀπὸ δύο 7σύλλαβων καὶ ἔναν 11σύλλαβο, δὸποῖς δύος χωρίζεται σὲ 7 + 4 συλλαβές καὶ δύοις καταληκτεῖ στή μέση (μὲ ἐσωτερική ρίμα: rimalmezzo) μὲ τὸν προηγούμενο στίχο, ἔνω στὸ τέλος μὲ τὸν πρῶτο τῆς ἐπόμενης στροφῆς (α, β, βΓ — γ, δ, δΕ κτλ.). Τέλος ὁ ἀρ. 1 εἶναι δύο ὀχτάστιχες στροφές σὲ 8σύλλαβο τροχαϊκό, καὶ ὁ ἀρ. 112 τετράστιχα μὲ τετραπλὴ δύοις καταληξία (ΑΑΑΑ, ΒΒΒΒ κτλ.). (Γιὰ τὴ στιχουργία βλ. Siapkaras - Pitsillidès δ.π., Εἰσαγωγὴ σελ. 38 - 63).

1. Γεννήθηκε ζήτημα ἀν τὸ ποίημα περιγράφη πραγματικὰ ἔνα θυρεό ἥ εἶναι μοναχά μιὰ ποιητική εἰνόνα. Πιστεύω μᾶλλον τὸ πρῶτο· καὶ ἀφοῦ ὁ ποιητὴς τὸ τοποθετεῖ πρῶτο στή συλλογή, πιθανότερο εἶναι πάλι τὸ ποίημα δὲν

1. Τὰ δύοις γράμματα (ΑΑ, ΒΒ) δηλώνουν στίχους πού δύοις καταληκτοῦν· τὰ πεζά (α, β) μικρότερους (έφτασύλλαβους) στίχους.

εἶναι διασκευὴ ἥ μετάφραση, ἀλλὰ περιγράφει τὸ δικό του τὸ θυρεό. — 12. Μεταφρασμένο ἀπὸ τὸ σονέτο LIII τοῦ Jacopo Sannazaro. — 17. Ἐλεύθερα μεταφρασμένο ἀπὸ ἔνα σονέτο τοῦ P. Sasso. — ‘Ο ἀρ. 136 (τρίστιχα σονέτου) εἶναι μετάφραση τῶν τριστίχων τοῦ ἔξοχου σονέτου τοῦ Πετράρχη CCCLXV: I vo piangendo i miei passati tempi· ἥ ἐκδότις προτείνει στὸν τελευταῖο στίχο τὴ διόρθωση: νὰ τὴν περάσω· σὲ σὲν ἔχω τὸ θάρρος, πού θὰ συμφωνοῦσε πιὸ πολὺ καὶ μὲ τὸ πρωτότυπο. (Οἱ ταυτισμοὶ ἀπὸ τὴν Σιαπκαρᾶ - Πιτσιλίδη, δ.π.).

EPIIMETPO. — Τὰ ἐπιγράμματα παριέντα τὰ περισσότερα ἀπὸ τὸν E. Legrand, Bibliographie hellénique 15.-16. s., τόμ. 1 - 2, Παρίσι 1885· μερικὰ καὶ ἀπὸ τὸν H. Boettigerίδη, Ιστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, τόμ. 1, Αθ. 1924. — ‘Η μετρική τους μορφή, στήν ἀρχαία προσωδία φυσικά, εἶναι τοῦ ἐλεγειακοῦ διστίχου, δηλ. ἔνας δακτυλικὸς ἔξαμπλετρος καὶ ἔνας πεντάμετρος:

—υυ—υυ—υυ—υυ—
—υυ—υυ— | —υυ—υυ—

‘Ο συνάδελφος κ. I. Θ. Κακριδής εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ ἐνδιαφερθῇ καὶ νὰ μὲ βοηθήσῃ στήν καλύτερη ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου καὶ στή μετάφραση.

‘Ο Μιχαήλ Ἀποστόλης (περ. 1422 - περ. 1480) ἀπὸ τὴν Πόλη, κατέφυγε λίγο ὕστερ’ ἀπὸ τὴν “Αλωση στήν Ιταλία καὶ ζήτησε στή Ρώμη προστασία ἀπὸ τὸν Βησσαρίωνα. Ἐφύγε ὕστερα στὴν Κρήτη, ὅπου ζοῦσε φτωχικὰ ἀντιγράφοντας χειρόγραφα (τὰ ὑπόγραφε χαρακτηριστικά: «Μιχαῆλος Ἀποστόλης Βυζαντίου μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς αὐτοῦ πατρίδος πενία συζῶν ἐξέγραψεν»). Ο περίφημος Βησσαρίων, γεννημένος στὴν Τραπεζούντα στὰ τέλη τοῦ 14ου αἰώνα, πέθανε στὴ Ραβένα τὸ 1472.

‘Ο Ιανὸς Λάσσαρις (1445 - 1535) εἶναι ἵσως ὁ πιὸ σημαντικὸς ἀπὸ τοὺς “Ελληνες λογίους τῆς Ἀναγέννησης”. Ἐζῆσε καὶ δίδαξε στὴ Φλωρεντία κοντὰ στὸν Lorenzo Medici, στὴ Ρώμη κοντὰ στὸν πάπα Λέοντα Γ', καὶ στὴ Γαλλία κοντὰ στοὺς βασιλεῖς Λουδοβίκο ΙΙ' καὶ Φραγκίσκο Α'. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ φιλολογικὴ του δράση, ἀνέλαβε καὶ σημαντικότερες διπλωματικές ἀποστολές ἐκ μέρους πότε τοῦ πάπα καὶ πότε τῶν Γάλλων. Τὰ ἐπιγράμματα του, συγκεντρωμένα σὲ τόμο, δημοσιεύτηκαν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1527. — Elīs Rafaήlīoν. Γιὰ τὸν μεγάλο ζωγράφο τῆς Ἀναγέννησης Raffaello Santi, ποὺ γεννήθηκε στὸ Urbino τὸ 1483 καὶ πέθανε νεώτατος στὴ Ρώμη τὸ 1520.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ἀγγελομισθάτος: μὲς μισθός (πρόσωπο, μουσούδη) ἀγγελικός ἄγγονδος, δὲ καὶ ἄγονδος: ἀγόρι, νέος
ἀγκούσα, ἡ: ἀγωνία, στενοχώρια,
θλίψη
ἄγωμε, προστ.: πήγαινε, ἔμε
ἀζηγανεύω: ἀπατῶ
ἀθος, δ: στάχτη
ἀκ (ἐκ): ἀπό¹
ἀλλοτριωμένος: ἀλλόκοτος, μὲς ἀλλαγμένη τὴν δύνη
ἀναδενδράδη, τὸ: βλαστάρι, παραφύάδα, καταβολάδα (κλαδί ἀπό τὸ δέντρο, ποὺ φυτεύεται δίπλα του)
ἀναθετάνω: λέω, διηγοῦμαι, ἀναφέρω
ἀναμνιάζω: θυμοῦμαι, σκέφτομαι
ἀνατραντίζω: ἀντικρίζω, βλέπω
ἀνάπλεκος καὶ ἀναπλεμένος, μτχ.: μὲς ἔπλεκα μαλλιά, ἀχτένιστος
ἀνατυμώνω: βρέζω
ἀνέγλυτος: ἀνύπαντρος
ἀνορθόνιαστος: ἀστόλιστος
ἀντίπροικο, τὸ: τὸ δῶρο τοῦ γαμπροῦ πρὸς τὴν νύφη πρὸν ἀπὸ τὸ γάμο
ἀξείκαστος: ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν περιγράψῃ κανεὶς
ἀπαλαρέα, ἡ: ἀπλάδα, πιατέλα
ἀπαντοχή, ἡ: ἐλπίδα, προσδοκία
ἀπάρτι: κιόλας, ἀπὸ τώρα
ἀπελτις: ἀφοῦ
ἀπέσω καὶ ἀπόσω: μέσω
ἀπιλογιάζω: ἀφροῦμαι, δὲν δέχομαι κατί
ἀποδετός: ἀνυπόδητος, ξιπόλητος
ἀποκοντογέλιω: παίρνω διῆλο δρόμο, φεύγω, ἔξαφανίζομαι
ἀπομένω: ὑπομένω, περιμένω
ἀπονῦμαι: ἀπειλῶ
ἀπόσω: βλ. ἀπέσω

ἀποφρύνσσω: 1) μτβ. ἔξατμίζω, κάνω κατί νὰ στερέψῃ, 2) ἀμτβ. ξεφάνινομαι, στερεύω
ἀραχνιασμένος: ἐπιθ. ποὺ κυριολεκτεῖται γιὰ τοὺς τάφους ἄρκλα, ἡ: χτιστός τάφος
ἀρνεύω: εἰρηνεύω, παρηγοριέμαι
ἀσβολωμένος: (γεμάτος στάχτη), δυστυχισμένος, ἀθλιος, καταραμένος
ἀσπάλαθος, δ: θάμνος ἀγκαθερός ἀσπίδα, ἡ: φρεμακερό φύδι, ἔχιδνα ἀσπονδύτιας, δ: σπουργίτης ἀτιμάζω: βρέζω, καταριμαι
ἄτυχος: κακός, μαχθηρός
ἀφιβολή, ἡ: λόγος, δύμιλια, μνεία
ἀχαντίζω: ἀδυνατίζω, χάνω τὴ δύναμή μου
βάγια, ἡ, καὶ βάια: ὑπηρέτρια, δούλη,
βάζω (θά βάξω): φωνάζω
βαλαντάνω: ἔξαντλομαι, ἀποκάνω
βεργοαναλεμένος: φηλός καὶ λυγερός σὰν βέργα
βεργόλικη καὶ βεργόλιγη: λυγερή καὶ λεπτή σὰν βέργα
βήγλα, ἡ: 1) σκοπιά, 2) ὑπηρεσία τοῦ σκοποῦ
βιγλάτορας, δ: φύλακας, σκοπός βιός, δ: περιουσία
βλαττή, τὸ: πολύτιμο ὄφασμα (συνήθως πορφυρό), ροῦχο ἀπὸ βλαττή
βλέπω καὶ βλέπομαι, προστ. βλέπεσε, μτχ. βλεπτημένος: προσέχω, φυλάγω, φυλάγομαι
βούκνιο, τὸ: σάλπιγγα
γαλλίφισμα, τὸ: θωπεία, κολακεία
γεβεντίζω: διαπομπέύω
γελατζάρης, ἐπιθ.: γελαστός γκόρφι, τὸ: ἐγκόλπιον, φυλάχτο (κόσμημα τοῦ στήθους)
γλύνω, νὰ γλύσω: γλιτώνω, σώζομαι

γνώμων : νιώθω, καταλαβαίνω
γνώση, σύνδεσμος : ὅπως (οἶνον)
γομάρι, τό : φαρτίο, βάρος
γόρ, γόνι καὶ δύοι : ἀλιμονο (καὶ ὡς
οὐσιαστ. : ἡ συμφορά)
γούλα, ἡ : λαιμαργία
δαμάζι, ἐπίρρο : λίγο
δεξιώτης, ὁ : τοξότης
δηρέων, τό (δηράριον) : νόμισμα, χρή-
ματα
διαγέρων, θό : διαγέρω : ἐπιστρέφω
διατάξις, ἐπίρρο : προπάντων, ἰδίως
δίδω : 1) ὄρμη, χτυπῶ, 2) (ἀμτβ.)
ἡχό (βούκινο, σπηλανήρι κτλ.).
δικαίους : μαλώνω μὲν κάποιον, ἔρ-
χομαι σὲ λόγια
διώμα, τό : καλή, χαριτωμένη ἔξω-
τερη ἐμφάνιση, εὐγενική ὄψη
διωματάρης, ὁ : 1) ποὺ ἔχει καλὸν
διώμα, κομψός, χαριτωμένος, 2)
ὑπερήφανος, ἀκατάδεχτος
διωματένουμι : περιφανεύομαι, κά-
νω νάζια
δοξάρι, τό : τέρῳ
δοκιμαίου : διάγω, περνῶ
δρωματισμένος, μτχ. : γεμάτος ἴ-
δρωτα
δωρανά, ἐπίρρο : τοῦ κάκου, μάταια
ἔδδος : τώρα
ἔδδος : 1) ίδού, νά, 2) τώρα, ἀπὸ
τώρα
ἔδει : ίδού, νά
ἔδετις : ἔτσι
εἰς μάν, εἰς μίν : μονομάς, ἀμέσως
ἔλικιά, ἡ : ἀνάστημα, παράστημα
ἔμπτοιςα : καίω, φλογίζω
ἔμωσε : ὄμωσε, ὄρκιστηκε
ἐνάντιον, ἐπίρρο : ἀπέναντι
ἔξα, ἡ, καὶ ἔξι : δίναμη, ἔξουσία
ἔργικεν (ἀλικεύω) : συνοδεύω
ἔγνωμι, τό : σκυλί κυνηγετικό
ἔπιλο, τό : βῆμα
ἔγκωνα : διώχνω, κυνηγώ
ἴλικιά, ἡ : ἀνάστημα, κορμοστασιά
—βλ καὶ ἔλικιά

χάζουμαι
ἴτις : ἔτσι
καθάρια, ἐπίρρο : ἀληθινά, βέβαια
καθάνοι, τό : καταιγίδα μὲν ὅμιλη
καὶ ραγδαία βροχή
κακομάζαλος : κακόμοιρος, δυστυ-
χισμένος
καλαφατίζω : φράσσω τίς χαραμάδες
μὲν στουπή
καλίγι, τό, καὶ καλίκι : ὑπόδημα,
παπούτσι
καλοφορῶ : 1) φορῶ γιορτινά
ρούχα, 2) μεταφ. χάρομαι
καματερή, ἡ : ἡμέρα ἐργάσιμη
καματερό, τό : βόδι
καμψό (καμψύω) : μισοκλείνω τὰ
μάτια
κανακεών, κανακεμένος : χαῖδεύω,
χαῖδεμένος
κανάκι, τό, καὶ κανάκισμα : χάδι, θω-
πέλι
κανίσκι, τό : δῶρο, χάρισμα
καννίν, τό : μωροδοχεῖο
κατακρούω : χτυπῶ δύνατά
καταλέχω : ἔλεγχω, κατηγορῶ
κατάλλαμα, τό : ἀντάλλαχμα
καταλόγο, τό : 1) τραγούδι δημοτι-
κό (έρωτικό), 2) παροιμία, διή-
γηση
καταμονοσεωμένος : στολισμένος μὲν
μουσικώματα (μωσαϊκό)
καταρράκτης, ὁ : καταπαχή
καταχανάς, ὁ : 1) κακοποιὸς δαιμό-
νιο, βρικόλακας, 2) ἀδηφάγος,
ἄπληστος
κατέργυο, τό : πολεμικὸ πλοῖο
κατεργάρης, ὁ : ναύτης ἡ κωπηλά-
της σὲ κάτεργο
κατίνα, ἡ : ἀλυσίδα
κατίνες : κάποιοι, κάποιες
κατσί, τό : γατή, μικρή γάτα
καύκος, ὁ : ἐρωμένος
κενόδοξος, κενοδόξω : εἰμαι ἀκατά-
δεχτος, ἀλεξονικός
κεντῶ, κεντημένος : καίω, καμένος
κέρκελος, ὁ : κοίνος
κιβούρι, τό : φέρετρο
κιντινάρι, τό : ἐκατὸ πράγματα, ἡ

έκατοστή
κλίμα, τό (τοῦ τραχήλου) : ἡ κλί-
ση, τό σκύψιμο
κλιτά, ἐπίρρο : σκυφτά
κοκιάζω : τοποθετῶ τὸ βέλος στὸ
τέξιο γιὰ νὰ τὸ ρίξω
κολάζω : βάζω σὲ κόπο, κουράζω
κολάνια, τά : κολακεῖς, γλυκύδολογα
κομάσι, τό : κοτέστοι
κόριπωμα, τό : ἀπάτη
κοντόσταβλος : στρατιωτικὸ ἀξίωμα
(λατ. connestabulus, γαλλ. con-
stable)
κοντυλάτος, ἐπίθ. : σὰν ζωγραφισμέ-
νος μὲ τὸ κοντύλι, χαριτωμένος
κορφή, ἡ : κεφάλι
κουλούνι, τό : νεογένητο σκυλί, κου-
τάβι
κουλουνουρτρῶ : κουτρουβαλῶ, κάνω
τοῦμπες
κουράδι, τό : κοπάδι
κούρβα, ἡ : πόρη
κουρουπιαστός ἐπίθ. : κλεισμένος μέ-
σα σὲ κουρούπι (ἀγγεῖο πήλινο)
κουρτέσα, ἡ : (ἡ γυναίκα ποὺ ἀνήκει
στὴν κούρετη, στὴν αὐλὴ τοῦ πα-
λατιοῦ), εὐγενική
κούρητη, ἡ : αὐλὴ (τοῦ παλατιοῦ)
κουτάλα, ἡ : ὀδοπλάτη
κούρδος, τό : κουφάρι, κορμί
κτάσομαι (έκτάσσομαι) : ὑπέσχο-
μαι, σκοπεύω, λογαριάζω
κούρνομαι : βασανίζομαι
κύρκας, δο, κούρκος : γάλος, διάνος,
καὶ μεταφ. θωπευτικὴ προσηγο-
ρία γιὰ ἀντρά
λαβάνιον, ἔλαβα : καίγομαι, φλογί-
ζομαι
λακκοποίουνη, λακκοποιουντάτη :
μὲ λακκάκι στὸ πηγούνι
λιμιώνας, ὁ : λιμάνι
λογάδια, ἡ : εἶδος σταφυλιοῦ
λογάρι, τό : θησαυρός
λότζα, ἡ, καὶ λοτζέτα : στοά, σκε-
παστος ἔξωστης
λωβδός : λεπρός
μαγγλάβι, τό : ρόπαλο
μαγληνός : λεῖος

μανίζω : δργίζομαι, θυμώνω
μαντί, τό : ἐπανωφόρι
μανλίστρια, ἡ : μαστροπός, προαγω-
γός
μανφος, δ : τό μαῦρο ἀλογό
μετά (πρόθ. μὲ αἴτιατ.) : μὲ
μεταγνῶθω, καὶ μεταγνῶνω : μετα-
βάλλω γνώμη, μετανοῶ
μισεύω, καὶ μισεύγω : φεύγω, ἀπο-
μαχρύνομαι, ἀποχωρῶ
μισόκαλος, τό : μισεῖ τὸ καλὸ (δ
Διάβολος)
μίσσος, δ : πάτρο, φαγητὸ
μινέρω, καὶ μιδόγω : δρκίζομαι
μινημούρι, τό : τάφος
μοίρα, καὶ μοιράδι, ἐπίρρο.: μέρος,
τμῆμα
μοντάρου, καὶ μοντάρου : ὄλοτελα,
ἐντελᾶς
μουσούδη, τό : πρόσωπο
μουτσουτσούνια, τά : νάζια, παιγνι-
δίσματα
μπόρια, ἡ : μπόρεση
μπουκούνι, τό : μπουκιά
μπουμπάρδα, ἡ : εἶδος πυροβόλου
ὄπλου
μπουνσδουγάνι, τό : ρόπαλο, ματσούω
μυμιαριφνήτος, (ἐπιτατικὸ τοῦ ἀρ-
φνήτος) : ἀναρίθμητος
μ'ικρό, τό (δυνικό) : γάλαδρος
νοδάρος, δ : συμβολαιογράφος
ξαγορεύομαι : ἔξομολογοῦμαι
ξαμάνω : σημαδεύω, σκοπεύω
ξεδράμω (ἐν. ξετρέχω) : προσπαθῶ,
ἐπιδιώκω
ξενίζομαι : παραζευεύομαι, θυμάζω
ξένος, ἐπίθ. 1) ὠραίος, ξέσχος 2)
ἀθλιος, δυστυχής
ξενοχάραγος : ὠραίας χαραγμένος
(ζωγραφισμένος) (καὶ μεταφ.).
ξόδι, τό : κηδεία
ξομπιλιάζω : σκέπτομαι, μελετῶ
ξύλο, τό : καράβι
ὄγδοι—βλ. γό, γόν, δκαι : (καὶ κάπο-
τε καὶ μὲ τὴ σημασία τοῦ δτι)
δλατζάπωτος : στολισμένος μὲ χρυσό
καὶ πορφυρὸ χρῶμα
δξός, δξόβεργα, ἡ, καὶ ξόβεργα: